behrengi

BİR ŞEFTALİ BİN ŞEFTALİ

ÇOCUK KİTAPLARI

CEM ÇOCUK KİTAPLARI
Cem Yayınevi Çocuk Dizisi
Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han Kat 3
CAĞALOĞLU-İSTANBUL

Yazır Matbaacılık Koll. Şti. İstanbul-1989

behrengi

BİR ŞEFTALİ BİN ŞEFTALİ

Bir çocuk masalı

Türkçeleştiren
ÖMER POLAT

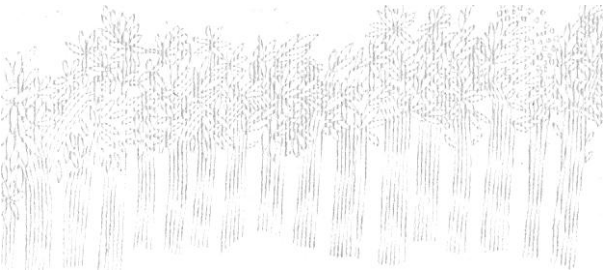
Resimleyen
FERRUH DOĞAN

cem çocuk kitapları

Samed Behrengi, komşu İran'ın Azerbaycan Türklerinden bir büyük yazar. Bu dizide **Küçük Kara Balık** adıyla yayımladığımız masal kitabı, kısa zamanda büyük ilgi gördü. **Bir Şeftali Bin Şeftali**'nin de aynı ilgiyi göreceğinden hiç kuşkumuz yok. Bu masalda, iki çocukla dostluk kuran bir şeftalinin öyküsü anlatılıyor. Doğa'nın gizli ama değişmez yasalarının, bir masal biçiminde, bu kadar açık, bu kadar ustaca anlatıldığı az görülmüştür. Samed Behrengi, bu masalı 1968 yılının yaz ayları içinde yazıp bitirmiş. Aynı yıl içinde de Aras ırmağı kıyısında ölüsü bulunmuş. Yöneticiler, onun boğularak öldüğünü açıklamışlar. Ama kimseyi buna inandıramamışlar. Onun öldürüldüğünü herkes anlamış. Bugün Azerbaycan köylerinde Behrengi adı anıldı mı, köylüler onun için «Zavallı Behrengi, bir karış suda boğuldu gitti,» derler, yöneticilerle alay ederlermiş. Behrengi'nin çocuklar için yazdığı bu masallarla, ülkesindeki baskı yönetimine nasıl ters düştüğü, ölümüyle daha da iyi anlaşılıyor. Baskı yönetimi, Behrengiyi öldürtmüş, ama onun masallarını halkının gönlünden silememiştir. Bu büyük ustanın bütün masallarını sırayla yayımlayacağımızı duyurmaktan kıvanç duyarız.

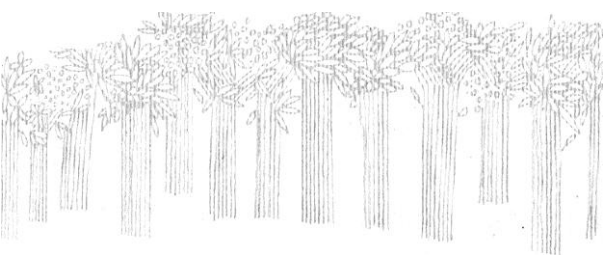

Yoksul, kıraç bir köyün eteğinde, türlü türlü meyve ağaçlarıyla dolu sulak bir bağ uzanıyordu. Öylesine geniş bir alana yayılmıştı ki, bir ucundan bakıldığında öteki ucunu göremezdiniz.

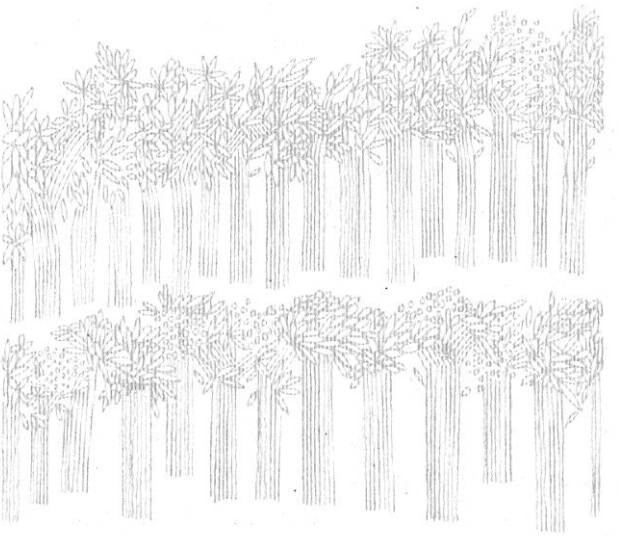

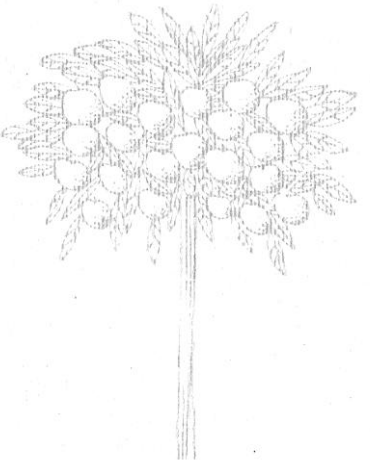
Birkaç yıl önce köyün ağası topraklarını parçalayıp köylülere satmış, bu verimli bağı kendine ayırmıştı. Çünkü bu vadi arasında işe yarayabilecek tek toprak parçası da bu bağdı. Köylülere satılan topraklar sudan ağaçtan yoksundu, kıraç yerlerdi. Buralarda olsa olsa buğday ya da arpa yetiştirilebilirdi.

Şimdi gelelim öykümüze :

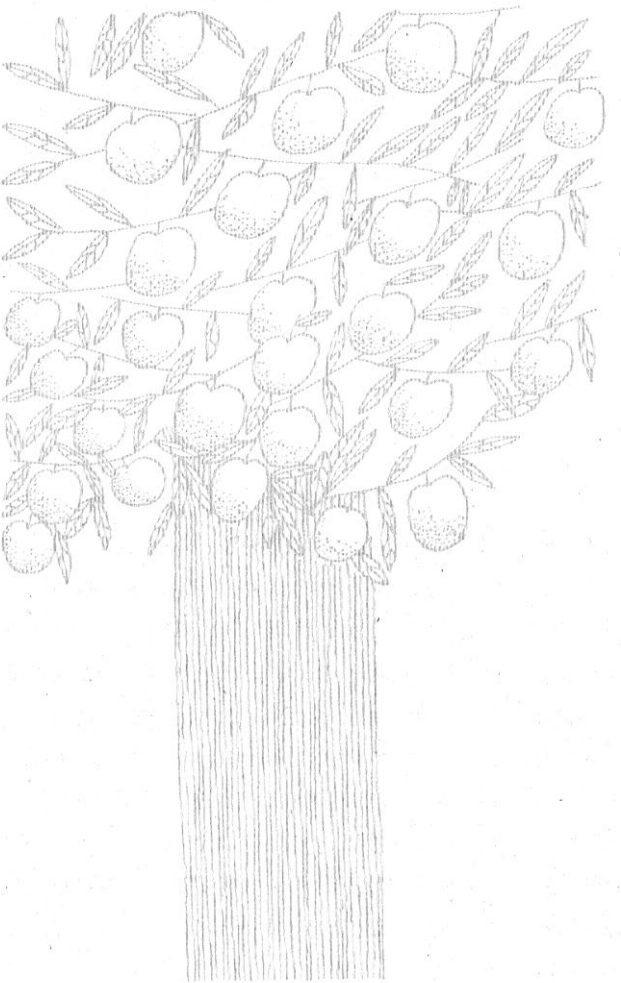

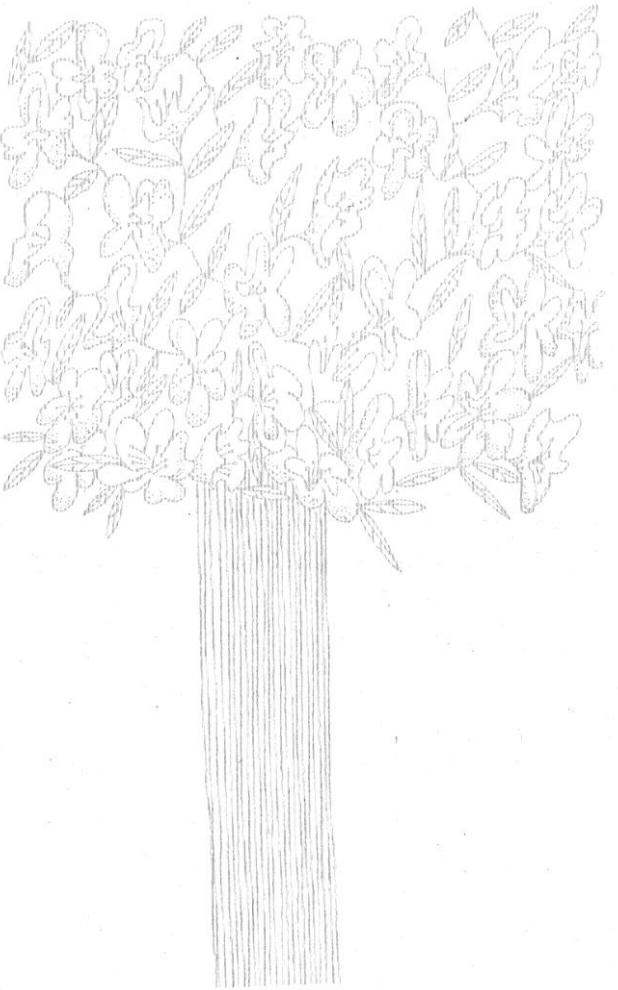

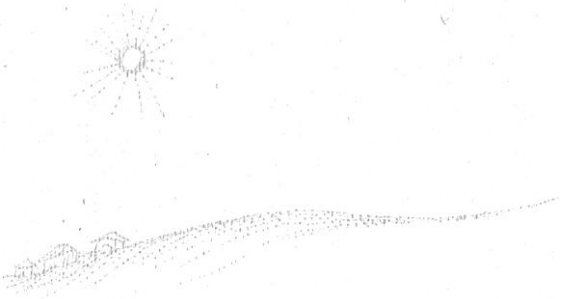
Ağanın bağında iki şeftali ağacı yan. yana kök salmıştı. Yaprakları, çiçekleri tıpatıp birbirine benziyen ağaçların ilk bakışta aynı türden oldukları anlaşılıyordu. Büyük şeftali ağacı aşılıydı. Her yıl bu ağaçta yetişen şeftaliler bir avuca sığmayacak kadar iriydiler. Öylesine göz alıcı, öylesine parlak şeftalilerdi ki, yemeye kıyamazdınız! Bahçıvanın dediğine bakılırsa yabancı bir tarımcı, ülkesinden getirdiği bir şeftali aşısıyla aşılamıştı bu ağacı. Her iki şeftalinin dallarında nazar boncukları sallanıyordu.

Küçük şeftali ağacı ise her yıl binlerce çiçek açar, ama bir tek olgun meyve veremezdi. Ya çiçeklerini döker, ya da şeftalilerini büyümeden sarartırdı Bahçıvan, küçük şeftali ağacı için elinden geleni yapıyor, ama ağaçta yine de bir değişme görülmüyordu. Yıldan yıla boy atıyor, dallanıyor, ama ilâç için olsun bir tek meyve yetiştirmiyordu. Bahçıvan küçük ağacı aşıladı, her bakımı yaptı. Sonuç aynı; ağacın inadı sürüp gidiyordu. Sonunda yoruldu adamcağız,

Bu kez korkutarak ağacı yola getirmeye karar verdi. Karısını çağırdı. Bir testere getirip ağacın önünde bilemeye başladı. Testere iyice keskinleşmişti. Bahçıvan testeresini kavradı, ağacı, kesecekmiş gibi üzerine yürüdü. Tam o anda karısı arkadan yetişti, durdurdu adamı.

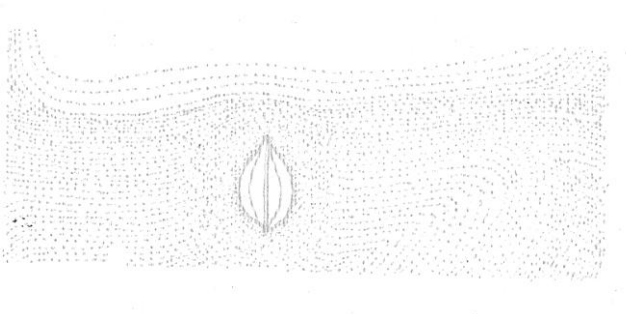

"Benim hatırım için bağışla bu ağacı. Sana söz, gelecek yıl güzel meyveler verecek, göreceksin. Yine tembellik eder de yine meyve vermezse, gelecek yıl ikimiz birlikte keseriz ağacı. Odunlarımı da ocağa atarız."

Verilen bu gözdağı da bir işe yaramadı. Ağacın durumunda bir değişiklik görülmedi.

Elbet siz de bilmek isterdiniz; küçük ağacın neden böyle davrandığını, meyve vermemekte neden direndiğini Evet. Bundan sonra anlatacaklarımız bu sorunun açıklamasına yardımcı olacaktır.

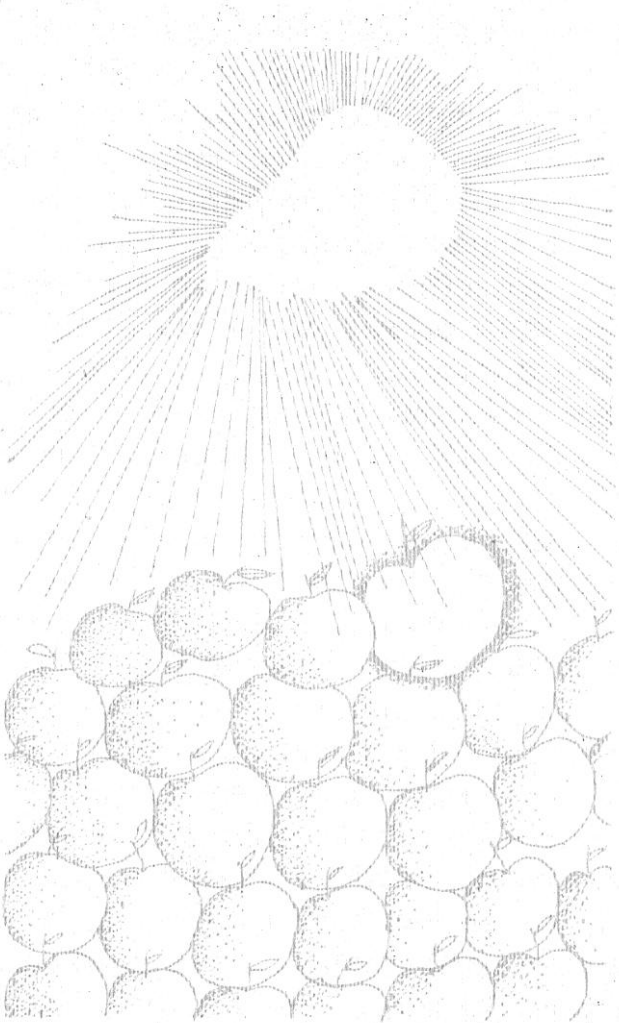
Kulaklarınızı iyi açın, iyi dinleyin. Bakın küçük şeftali ağacı konuşmak istiyor. Sanki başından geçenleri bize anlatmak istiyor:

Biz yüz, yüzelli tane şeftaliydik. Bizi bir sepete dizmişlerdi. Alyanaklarımız tozlanmasın, ince derimiz güneşten kurumasın diye bahçıvan asma yapraklariyle örtmüştü üstümüzü. Asma yapraklarından sızan ince bir ışık demeti alyanaklarımıza vuruyor, gözalıcı bir görünüm yaratıyordu. Bahçıvan bizi güneş doğmadan koparmıştı. Bu yüzden bedenimiz serindi, nemliydi. Güz gecelerinin soğuğu içimizdeydi daha. Yapraklardan sızan sıcaklık derimizin altına işliyordu. Hepimiz bir ağacın çocuklarıydık. Her yıl bu zamanlarda bahçıvan, ağaç anamın şeftalilerini koparır, sepete dizer, kente götürürdü. Orada ağanın kapısına varır, sepeti verir, köye geri dönerdi.

Evet ne diyordum. Biz yüz, yüzelli kadar olgun, sulu şeftaliydik. Kendimden örnek vereyim, bal gibi tatlıydım ben. İnce yumuşak derim olgunluktan çatlıyacak gibiydi. Yanaklarım al aldı. Çıplaklığımdan utanmış da kızarmış gibiydim. Bedenim, güz çiğleriyle ıslak ıslaktı.

İri sert çekirdeğim yeni bir yaşam düşüncesiydi. Daha doğrusu kendim de yeni bir yaşama hazırlanıyordum. Çekirdeğim benden ayrı olamazdı elbet. Bahçıvan ilk bakışta göze çarpayım diye beni en üste koymuştu. Hepsinin en irisi, en sulusu bendim. Kendimi övmüyorum. Pek tabiî her şeftali iyi bir ortam bulursa benim gibi olgunlaşır. Ancak tembellik eden, kurtlara aldanan şeftaliler büyüyemez. Kurtlar onların içine girer, etli yerlerini, giderek çekirdeklerini bile yerler.

Sepete dizildiğimiz gibi ağanın evine varsaydık ben ister istemez ağanın kızına nasip olacaktım. Ağanın kızı da yanağımdan bir parça koparıp beni bir yana atacaktı. Ağanın evi, Ali'yle Mehmet'in evleri gibi değildi ki! Bir şeftalinin, bir eriğin bile giremeyeceği bir ev varsa, o da Ali'yle Mehmet'in evleriydi. Bahçıvanın dediğine bakılırsa ağa, kızına Avrupa'dan meyve getirtmiş. Uçakla muz, portakal, üzüm, çiçek bile ısmarlarmış. Bu işlere kum gibi para harcar-

mış. Artık siz düşünün. Ağa kızının giysilerine, okuluna, yemesine, içmesine, doktoruna, bakıcısına, hizmetçisine, oyuncaklarına ve yolculuklarına ne kadar para harcandığını. Siz deyin her ay on bin lira. Yine de az olur.

Konudan ayrılmıyalım. Bahçıvan elinde sepet, bağ yolundan giderken bastığı fare yuvası çöküverdi. Az kalsın düşecekti adam. Hemen toparlandı, yoluna devam etti. Ben sepetin sarsılmasıyla yere düştüm. Bahçıvan beni göremeden çekip gitmişti bile.

Güneş bağın her yanma iyice yayılmıştı. Güneş çok sıcaktı, ama toprak yeni ısınıyordu. Belki de ıslak olduğumdan. öyle sanıyordum. Sıcak, yavaş yavaş derimden geçerek etime yayılıyordu. Öz suyum ısındı, çekirdeğime vardı. Biraz sonra susadım.

Anamın dalındayken susadığımda onun suyunu emer, ısınmak için güneşe dönerdim. Güneş bana vurduğunda yanaklarım kızarırdı. Anamdan su içerdim, besin alırdım, özsuyum artardı. Hergün

daha büyür, daha güzelleşir, olgunlaşırdım. Kızardıkça kızarır al al olurdum. Ağırlaşırdım. Büyürdüm. Ağırlığımla anamın dallarını eğer, sallanırdım.

Anam: "Güzel kızım," derdi, "güneşten sakınma. Güneş bizim dostumuzdur. Toprak bizi besler. Ama onu pişiren de güneştir. Güzelliğini bile güneş verir. Güneşten kaçan solgun kalır, cılızlaşır. Güzel kızım bilesin ki güneş bize küserse yeryüzünde hiç bir yaratık yaşıyamaz. Ne bir bitki, ne bir hayvan."

Bu yüzden hep güneşe dönerdim. Güneşin sıcaklığını emer, içimde toplardım. Böylece gün geçtikçe gücüm artıyordu. Kendi kendime düşünürdüm: biri çıkar da güneşi darıltırsa biz ne yaparız? Bu sorunun karşılığını bulamadım. Anama sordum:

"Anne," dedim, "biri çıkar da güneşi darıltırsa biz ne yaparız?"

Anam yapraklarıyla yanağımın tozunu sildi:

"Neler düşünüyorsun benim akıllı kızım. Güneş kendini beğenmiş birkaç

zararlı insan için bizden yüz çevirmez. Belki yavaş yavaş ışığı, sıcaklığı azalabilir. O zaman biz başka güneşler bulma yolunda olmalıyız. Yoksa hepimiz soğuktan donar, kururuz."

Öykümüzün neresinde kalmıştık?

Evet, diyordum, ki, sıcaklık çekirdeğime ulaştı. Susadım. Özsuyum kaynadı. Biraz sonra derim kurumaya, çatlamaya başladı.

Uzaktan koşturarak bir kırmızı karınca yanaştı, çevremde dönüp duruyordu.

Sepetten yere düştüğümde bir yerim çatlamış, özsuyumdan birkaç damla toprağa akmıştı. Güneşin sıcağıyla kurumuştu.

Kırmızı karınca dişlerini batırdı, çekti. Sonra bıraktı beni. Bir süre dişlerinin bıraktığı ize baktı. Yeniden boynuzlarını dikleştirdi. Yine dişlerini batırdı. Ayaklarım sıkıca yere dayadı, olanca gücüyle ısırdı. Öyle hızlı ısırmıştı ki, dişleri kırılacak sandım. Kırmızı karınca, biraz daha uğraştı. Sonunda bir

parça koparabildi. O sevinçle koştura koştura uzaklaştı.

Tam o anda bir ses duydum. İki kişi bağ duvarından atlayıp koşa koşa geldiler. Ali'yle Memet'ti bunlar. Meyve aşırmaya gelmişlerdi bağa. Öbür köylülerin aksine, bahçıvanın tüfeğinden korkmuyorlardı. Köylüler hiç bir zaman bu bağa adım atamazlardı. Ama Ali'yle Memet yalınayak, yamalı, yırtık şalvarlarıyla gezinirlerdi bu bağda. Bahçıvan birkaç kez arkalarından kurşun bile sıkmıştı. Kaçmıştı bu iki çocuk. İkisi de yedi, sekiz yaşlarındaydılar.

O gün gene koştura koştura geldiler. Üzerimden atlayıp ağaç anama doğru gittiler. Biraz sonra döndüler. Kızgın görünüyorlardı. Konuşmalarından bahçıvana sinirlenmiş olduklarını anladım.

Memet :

"Gördün mü, en son meyveler de toplanmış. Bir tane bile bırakmamışlar," dedi.

Ali :

"Ne yapabilirdik ki? Tam bir ay

boyunca o namussuz bahçıvan, ağacın altında elinde tüfekle oturdu. Hiç yerinden kıpırdamadı. Vay namussuz herif," dedi.

Memet :

"İtoğlu it," dedi. "Bir tanecik bile bırakmamış bize. Ah ne kadar isterdim şöyle sulu bir şeftali yiyebilmeyi. Hatırlıyor musun geçen yıl ne çok şeftali yemiştik?"

Ali:

"Sanki biz insan değiliz. Hepsini bir bir topluyor, sonra götürüp ağa olacak o ite veriyor. Boğazına dursun hepsi. Haram olsun. Bütün suç bizde. Elimizi kolumuzu bağlamış oturuyoruz. Köyün talan edilmesine göz yumuyoruz."

Memet:

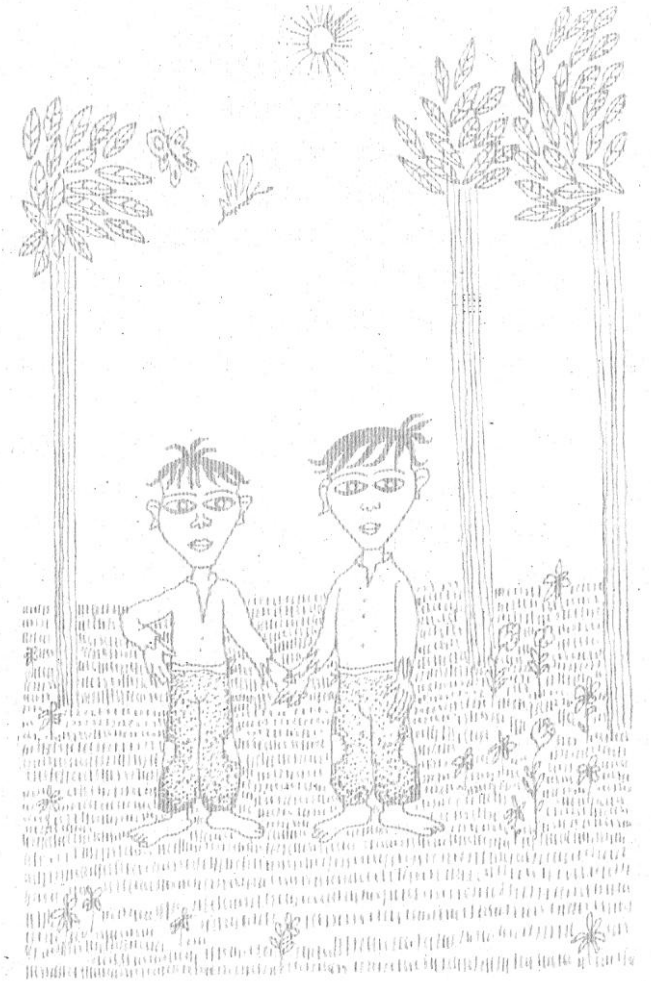
"Biliyor musun Ali, ya bu bağ köyün olmalı, ya da ben bu bağı yakarım."

Ali:

"İkimiz birlikte yakarız, ha?"

Memet:

"Yakmazsak namussusuz, tamam mı?"

Ali:

"Yakmazsak, bize de adam demesinler."

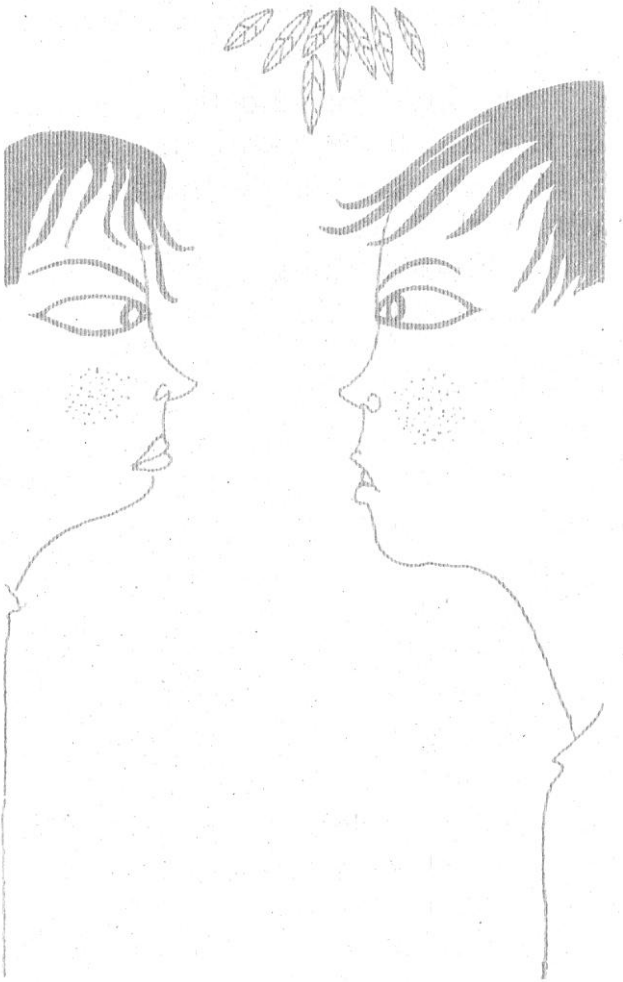
Çocuklar hırsla ayaklarını yere vuruyorlardı. Beni çiğnemelerinden korkuyordum. Ama yok, çiğnemediler. Tam karşılarında duruyordum. Memet'in ayağına bir diken battı. Memet dikeni çıkarmaya eğildi. İşte o anda beni gördü. Ayağındaki dikeni unutmuştu bile. Hemen yerden aldı beni. Ali'ye dönerek:

"Bak Ali," dedi.

Çocuklar beni elden ele gezdiriyor, seviniyorlardı. Beni yemeye kıyamıyorlardı. Çok sıcaktım. Beni serinletip yerlerse ağızlarına daha çok tat vereceğimi düşünüyordum. Çocukların kırışık, nasırlaşmış elleri derimi acıtıyordu. Ama mutluydum. Biliyordum ki son lokmama dek iştahla yiyeceklerdi beni. Yedikten sonra da parmaklarını emeceklerdi. Günlerce, haftalarca tadım damaklarında kalacaktı.

Ali, Memet'e:

"Anam, babam ölsün ki şimdiye ka-

dar böyle iri şeftali görmedik," dedi.

"Görmedik," dedi Memet de.

Ali:

"Göl kıyısına gidelim. Serinletip öyle yiyelim. Daha tatlı olur," dedi.

Beni incitmekten çekinerek dikkatle götürdüler.

Göl kıyısı serindi, gölgelikti. Söğütlerle karaağaçlar serin bir gölgelik yaratmışlardı. İlk solukta çekirdeğime kadar üşüdüm. Beni özenle suya daldırdılar. Akan su beni göle sürüklemesin diye dört küçük nasırlı elleriyle suyun yüzünde tuttular. Su buz gibiydi. Biraz oturduktan sonra Memet, Ali'ye:

"Ali," dedi.

"Ne var?"

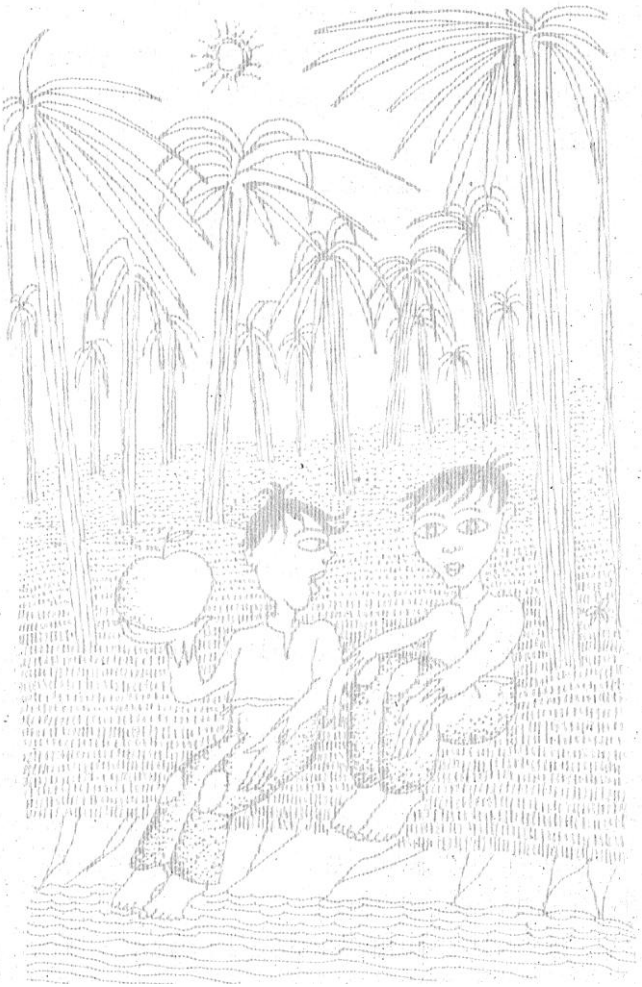
"Diyecektim ki, bu şeftalinin fiatı çok pahalıdır."

"Öyledir."

"Öyledir de lâf mı yani. Biliyorsan, söyle, ne eder bu şeftali?"

Ali düşündü:

"Vallahi, bilmem ki," dedi. Çok pahalı olmalı."

"Sence ne eder dersin?"

Ali, yine düşündü:

"İyice soğutacak olursak, ama ne diyorum, iyice soğursa, bin eder," dedi.

Memet:

"Para görmemişsin sen. Bin liraya da para mı diyorsun?"

Ali:

"İyi, iyi. Sanki kendisi hazinenin başında oturmuş da. Sen söyle bakalım, ne eder?"

Memet:

"Yüz lira eder."

Ali:

"Bin, yüzden çoktur."

Memet:

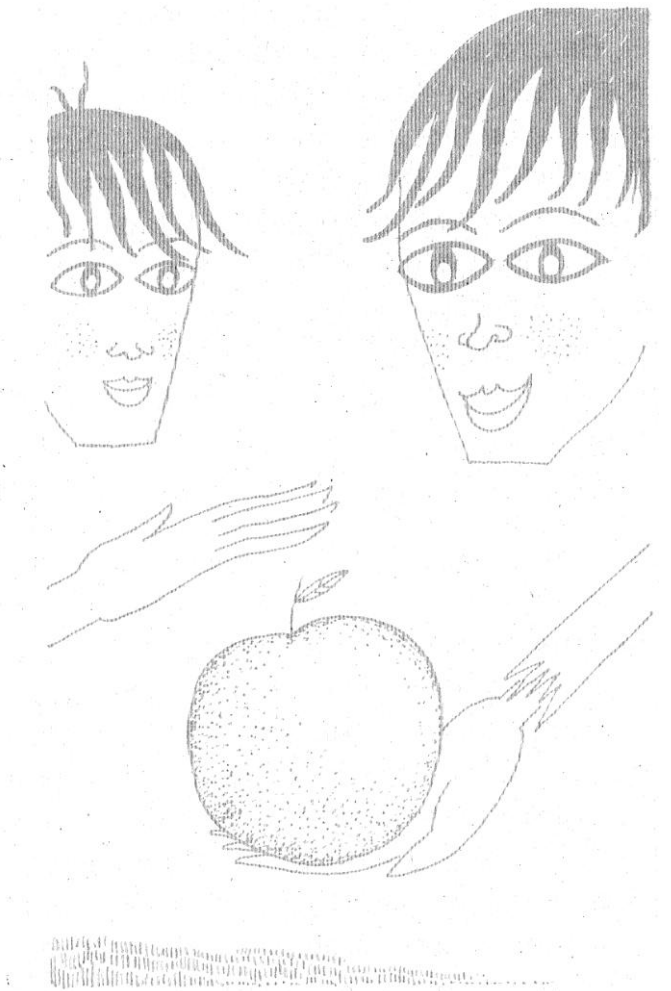
"Vallahi ben kendim uydurmadım; babamdan duydum."

Ali:

"Öyleyse ikisi de aynı olmalı. Ben de uydurmadım. Babamdan duydum."

Böyle konuştular. O an Memet, yavaşça dokundu bana.

"Ellerim buz kesti. Yemenin zamanı gelmiştir artık," dedi.

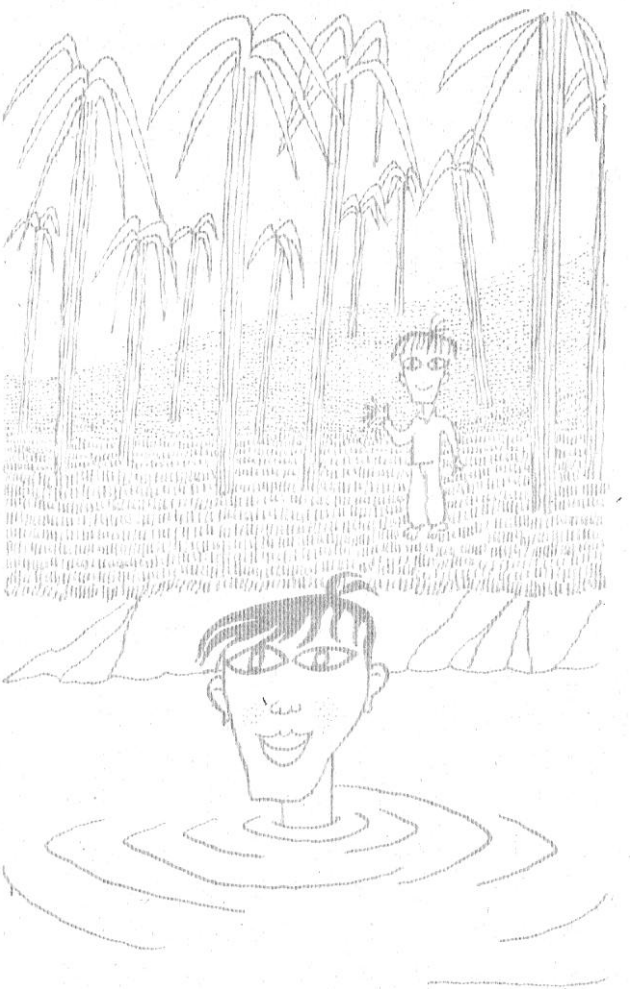

Ali de yokladı beni.

"Oh, ne kadar da serinlemiş," dedi.

Beni sudan çıkardılar. Dışarı çıktığımda havayı biraz sıcak buldum. Beni hemen yemelerini istiyordum. Düşündüklerinden daha tatlı, olduğumu göstermek istiyordum onlara. Ağaç anamdan ve güneşten aldığım bütün gücü, bütün sıcaklığı şu iki köylü çocuğuna vereyim istiyordum. Memet'le Ali beni yemeğe hazırlanıyorlardı. Düşünüyordum:

"Yaşadığım sürece kaç kez, daha da kimbilir kaç kez değişeceğim? Gövdemin her damlası önce toprakla suydu. Bir parça da güneş ışını. Ağaç anam topraktan suyu emiyor, yavaş yavaş dallarının ucuna çıkarıyordu. Sonra anam tomurcuk verdi, çiçek açtı. Giderek ben oluştum. Gövdemin her parçasını yavaş yavaş anamdan emdim. Güneşin ışınlarıyla bu besini karıştırdım. Çekirdeğim, derim, etim oluştu. Tatlı, olgun bir şeftali oldum. Şimdi Memet'le Ali beni yiyecekler. Bir süre sonra gövdemin parça-

ları onların etine, kemiğine, derisine dönüşecek, Elbet bir gün onlar da ölecek. O zaman benim gövdemin hücrecikleri ne olacak acaba?"

Çocuklar beni yemeye karar verdiler.

Ali, beni Memet'e uzattı.

"Hadi ısır bakalım," dedi.

Memet bir diş vurdu, sonra Ali'ye verdi. Kendisi, dudaklarını yaladı, temizledi.

Ali de bir parça ısırdı, beni yine Memet'e verdi.

Önceden düşündüğüm gibi pek tatlı geldim onlara.

Şimdi yavaş yavaş etim yitip yok oluyordu. Ama çekirdeğim yeni bir yaşam düşüncesindeydi. Birkaç dakika sonra artık şeftali olmaktan çıkmıştım. Oysa çekirdeğim yeniden yeşermeyi düşlüyordu. Ben belirli bir süreç içinde hem ölüyor, hem diriliyordum.

Memet, son bir kez beni ağzına aldı. Bedenimin son damlasını da emdi, yutkundu. Ağzından dışarı çıktığımda ar-

tık şeftali değildim. Sert kabuklu, yaşayan bir çekirdektim. Ve içimde yeni bir yaşamın tohumunu saklıyordum. Yeşermek, kabuğumu kırmak için nemli bir toprakta dinlenmem gerekiyordu.

Çocuklar bir kez daha parmaklarını, dudaklarını emdiler. Memet:

"Şimdi ne yapalım" diye sordu. "Çekirdeğini yemiyecek miyiz ?"

"Boşver, bırak onu," dedi Ali. "Bir tasarım var. Sonra söylerim."

Memet beni söğüt ağacının dibine bıraktı. Sonra geri geri gitti. Dizlerini karnına çekip ellerini dizleri çevresine dolayarak sırt üstü suya atladı. Bir süre su altında yüzdü. Çırpınarak ayağa kalktı. Bu çırpınış su dibindeki çamurları kaldırdı. Su ancak çenesinin altına geliyordu. Yüzünden, saçlarından yosun parçaları sarkıyordu.

Ali:

"Memet," dedi, "arkanı dön."

"Şalvarını mı çıkaracaksın?" dedi Memet.

"Evet," dedi Ali. "Babam yüzmeye

geldiğimizi anlamasın. Üstümüzdekiler kuru kalmalı. Yoksa yine döver beni."

Memet:

"Daha öğlen olmadı ki, eve dönelim," dedi. "Çok zamanımız var daha."

"Başının üstündeki güneşi görmüyor musun?" dedi. Ali.

Memet, bir şey demeden arkasını döndü. Ali'nin suya daldığını duyunca ona doğru yaklaştı. O zaman ikisi de yan yana yüzdüler. Suyun altından gidiyorlar, suyun yüzüne çıkıp birbirlerine su atarak oynaşıyorlardı. Bir ara vaktin ilerlediğini anladılar. Sudan çıktılar. Memet şalvarını silkeledi. Giyindiler. Beni de aldılar. Düştük yola.

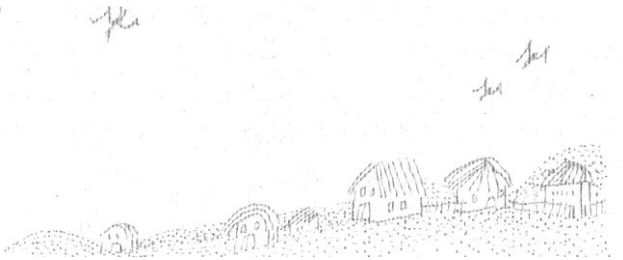
Bağın duvarını tırmandılar, öte yana atladılar.

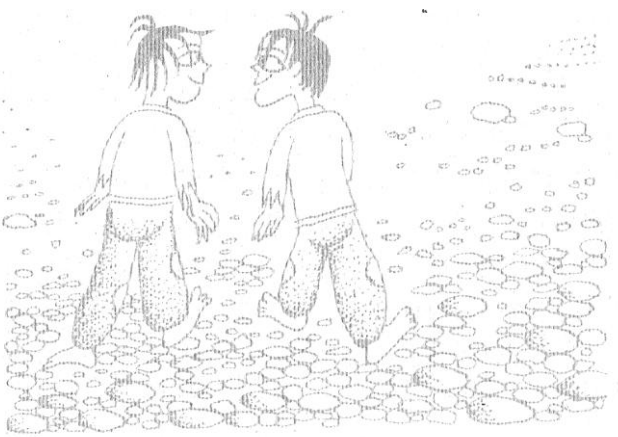
Köy evleri bağdan oldukça ilerdeydi.

"Hadi şimdi tasarını söyle bakalım," dedi Memet.

"Akşamüzeri gelip seni çağırırım. Tepeye gider otururuz. O zaman anlatırım," dedi Ali.

Issız köy sokakları gübre kokuyordu.

Sinekler vızıldıyorlardı. İri bir köpek, duvarın üstünden önümüze atladı. Memet köpeğin kafasını okşadı. Eğilip evlerine girdi. Arkasından köpek de içeri daldı.

Sokak yokuştu. Öyle ki, biraz yakardaki sokağın tabanı Memet'lerin evinin damıyla aynı düzeydeydi. Ali damlar üstünden yürüdü. Birkaç ev ötedeydi onların evi. Beni avucunda tutuyordu. Avluya atladı. Atlamasıyla dizlerine kadar tezeklere gömülmesi bir oldu. Daha önce anasının tezek kesmelerini buraya yığdığını bilmiyordu.

Anası ayak sesini duydu, başını uzattı:

"Çabuk ol. Babana su, yemek götür,"
dedi.

Ali beni ahıra götürdü. Bir köşede tezeklerin içine çukur kazdı. Beni oraya gömdü. Artık karanlıktan, tezek kokusundan başka bir şey görmüyordum, duymuyordum. Keskin tezek kokusundan boğulacak gibiydim.

Ne kadar süre geçti bilmiyorum, üstümdeki tezeklerin hafiflediğini sezdim.

Ali'ydi gelen. Beni tezeklerin arasından çıkardı. Elleriyle oğuşturdu. İyice temizlenmem için pantolonuna sürttü. Yine geldiğimiz yollardan geri döndük. Memet'lerin damına vardık.

Memet'in anasıyla kızkardeşi damda tezeklerden kesme döküyorlardı." Karşı damda kesmeleri dizen komşu kadınlarla konuşuyorlardı.

Ali, Memet'in anasına, Memet'in nerede olduğunu sordu. Keçileri ovaya götürmüş, Memet evde yokmuş.

Onu tepenin başında bulduk. Kara keçiyi otlamaya bırakmış, köpeğiyle yolumuzu gözlüyordu. Bir anda anladım: Memet'in de Ali'nin de rengi tam benim kabuğumun rengindeydi. Her ikisi de güneş altında dolaşmaktan yanmışlardı.

Memet:

"Hadi, söyle bakalım," dedi.

"Bir şeftali ağacın olsun ister misin?" diye sordu Ali.

"Tabii isterim," dedi Memet. "Neden istemeyim? İsterim tabii."

"Peki gidelim öyleyse," dedi Ali.

"Keçiyi ne yapalım?"

"Eve bırakırız."

"Anam, güneş batmadan keçiyi getirmememi söylemişti ama," dedi Memet.

Ali:

"Öyleyse köpeği keçinin yanında bırakalım,, beklesin," dedi..

Memet, köpeğinin başını okşadı.

"Ben gelene kadar keçiye göz kulak ol, e mi?" dedi.

Biz üçümüz koşa koşa bağ duvarına vardık.

"Atla yukarı," dedi Ali.

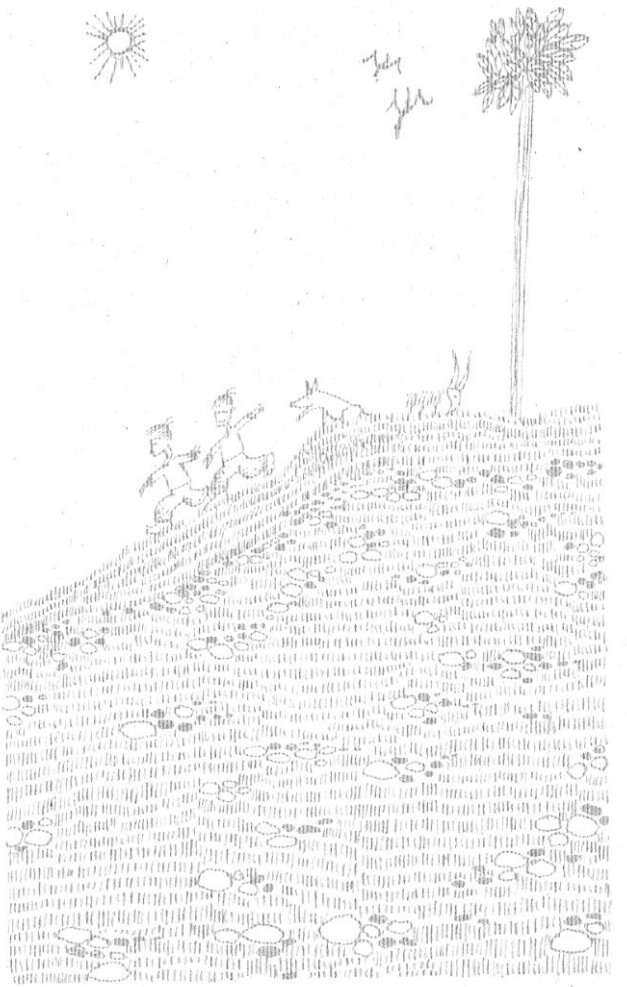
Memet:

"Ne yapmak istediğini anladım," dedi. "Saklamaya gerek kalmadı. Bu çekirdeği ekeceğiz değil mi?"

Ali:"

"Doğru. Bağın köşesinde bir toprak yığını var ya. İşte onun arkasına dikelim. Birkaç yıl sonra büyür, bir şeftali ağacımız olur. Neden başka yere dikmediğimi anladın herhalde."

"Biliyorum," dedi Memet. "Tepeye ekseydik taşların arasında şeftali büyü-

mezdi ki. Ağaç su ister, yumuşak toprak ister."

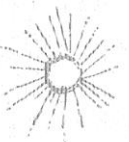
"Tamam tamam. Şimdi gazel okuma. Yukarı çıkıp bir bakayım, bahçıvan dönmüş mü."

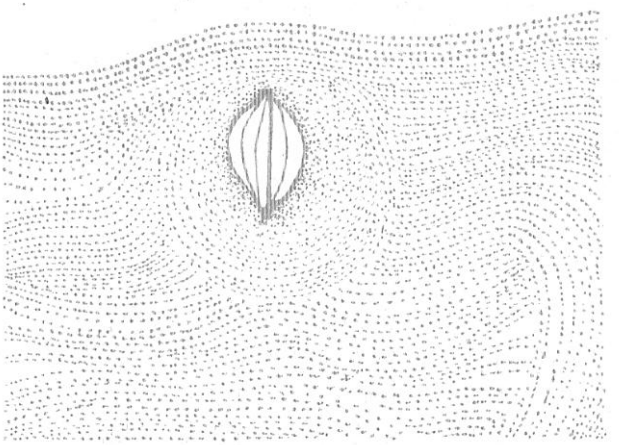
Bahçıvan kasabadan daha dönmemişti. Memet'le Ali bağın ıssız köşesine vardılar. Toprak yığınının arkasında yeri kazdılar. Beni gömdüler, bırakıp gittiler.

Kara, nemli toprak beni kucakladı, sıktı, derime sıkıca yapıştı. Hemencecik yeşeremezdim. Yeşerme gücü kazanmama zaman gerekliydi.

Toprağın altına sızan soğuktan kışın geldiğini anlamıştım. Kar yağmış, toprak donmuştu. Ama don benim bulunduğum yere ulaşamamıştı. Üşümememi, donmamamı sağlıyacak kadar sıcaklık vardı toprağın altinda.

Böylece geçici olarak kıpırtısız kaldım. Derin, tatlı bir uyku sardı beni. Uyudum. Gelecek baharda daha güçlü uyanmak için. Toprağın altından çıkıp yeşermek için. Ali'yle Memet'e bol mey-

veler veren bir ağaç olmak için. Tatlı, bol sulu, utangaç kızların yanakları gibi al şeftalilerim olsun istiyordum.

Kışın gördüğüm düşlerin pek çoğunu hatırlamıyorum. Yalnız bir tanesi kalmış aklımda. Büyük bir ağaç olmuşum. Memet'le Ali gövdeme sarılıp tırmanmışlar, d allarımı sallıyorlar. Köyün bütün çıplak çocukları çevremde toplanmış. Dallarımdan düşen şeftalilerimi daha havadayken kaparak, sevinç içinde yiyorlar. Ağızlarından akan şeftali suları çenelerinden karınlarına damlıyor. Dazlak bir oğlan Memet'e sesleniyor:

"Bu yediğimiz bal gibi şeyin adı ne? Eve döndüğümde anama neler yediğimi anlatacağım. Ne kadar çok yediğimi, gene de karnımın doymadığını anlatacağını ona. Daha çok yemeye hazırım. Ne kadar yesem doymayacağıma şarta girerim."

İki küçük çocuk daha vardı. Yarı çıplaktılar. Ağızlarının, burunlarının çevresinde sinekler uçuşuyordu. Her biri ellerindeki şeftaliyi iştahla ısırıyorlardı.

"Bak hele," diyorlardı, "ne de tatlıymış."

İşte bu, düşlerimden bir tanesiydi.

Son kez badem çiçeğini gördüm düşümde. Hastaydım, halsiz düşmüştüm. Yumuşak bir ses yükseldi. Sesle birlikte pek çok tanıdık kokular indi toprağın altına. Ses dedi ki:

"Badem çiçeği, gel. Güzel kokunu şeftalinin yüzüne sür. Uyanmazsa okşa onu. Ellerini yüzünde, gövdesinde dolaştır. Güzel kokunu ona ver. Çabucak uyandır onu. Yeşerme, filizlenme zamanı geldi artık. Bak, bütün çekirdekler uyandı."

Badem çiçeğinin kokusu çok hoştu. Bedenimde dolaşan elleri yumuşacıktı. Bu güzel duyguyla hep dalgın kalmak istiyordum. Ama uyandım. Bir süre daha dalgınmış gibi görünmek istedim. Badem çiçeği gülerek:

"Nazlanma artık. Sen yeni bir yaşamın tohumunu taşıyorsun. Yeşermeye, büyük ağaç olmaya, meyveler vermeye kararlısın değil mi?" diye sordu.

Badem çiçeği güzel bir gelin gibi kardan beyaz giysiler giyinmişti. Dudakları al aldı. Şimdiye kadar ben hiç kar görmemiştim. Ancak şeftaliyken ağaç anam anlatmıştı karın ne olduğunu.

Kiminle konuşuyordu bu badem çiçeği? Kim getirmişti onu yanıma?

Badem çiçeği kollarını boynuma doladı. Öptü beni. Gülerek:

"Ne kadar büyüksün, avucuma sığmıyorsun. Bahar da buradaydı," dedi.

Yeşermenin, tomurcuklanmanın zamanı gelmişti.

Baharın adını duyduğumda sanki uykudaydım da uyandım. Bahar gelip geçiyordu. Daha kabuğumu kıramamışım sandım. Korkuyla sıçradım yerimden. Baktım kara, yumuşak» toprak beni kucaklamış. Kabuğumun dışı ufak, içiyse terlemişti. Su damlacıkları yukarıdan damlıyor, vücudumu ıslatıp aşağıya iniyorlardı. Birkaç çiçek kök salıyordu çevremde. Birisi büyümüş, sanırım dışarı da çıkmıştı.

İnce kök uçları oraya buraya kıvrı-

larak su, besin emiyorlardı. Emdikleri besinleri topluyor, sonra yukarı gönderiyorlardı. Kimi yabancı tohumcuklar çevreye kök salmışlar, başlarını iğmiş sabırla yavaş yavaş toprağı deliyorlar, yukarı gidiyorlardı. İki gün sonra güneşi göreceklerdi.

Yeni bir kök geçiyordu gövdemin altından. Her kımıltısında, her kayıp gidişinde gıdıklanıyordum. Su kıyısındaki badem ağacının köküymüş. Bu güçlü kökler su ve besinleri emiyor, yutuyorlardı.

Yukarıdan damlıyan sular, eriyen kar damlacıklarıydı. Birkaç gün sonra yok oldular.

Bir gün bir hışırtı duydum. Çok geçmeden kara karınca sürüleri göründü. Çevremde dolanıyor, dişliyorlardı beni. Karıncalar güneşin sıcağını, baharın kokusunu getirmişlerdi toprağın altına. Beni dişlemelerinden, tünel kazdıklarını anlamıştım. Uğraşları sonucunda kabuğumu delemeyeceklerini anlamışlardı. Yollarını değiştirip başka yönlere gittiler.

Toprak üstüne çıkıp ağaç olana Kadar bir daha hiç görmedim onları.

Öylesine çok su emmiştim, öylesine şişmiştim ki, sonunda kabuğum, çatlayıverdi. O zaman kökçüğümü beyaz bir boru biçiminde kabuğumun yarığından dışarı gönderdim. Kök salıp büyümek, dik durabilmek istiyordum. Sonra sürgünümü yukarı saldım. Ona başını eğip toprağı delmesini, uzamasını, güneşi bulmasını öğrettim. Sürgünümün ucunda tomurcuğum vardı. Toprak yüzüne çıktığımda ondan yapraklı dallar yapacaktım. Daha köküm büyüyüp bana besinler sağlıyacak duruma ermemişti. Şimdilik kendimde toplayıp biriktirdiğim besinleri yiyip tüketiyor, kökçüğüme, gövdeciğime de yediriyordum. Bu günlerde yorgun değildim.

Ben önce kendi içimde büyümüş, kendi kendimi yok ederek başka bir şey olmuştum. Çekirdekken tam bir çekirdektim. Yani devinmem yoktu. Kıpırtısızdım. Şimdi ağaç olmak istiyordum. Daha eksiklerim çoktu, ama kapırdamak,

devinmek olanağım vardı.

Düşünüyordum. Tam bir çekirdekle eksik bir ağacın farkları neler olabilirdi. Tam bir çekirdek son noktaya varmış dernekti. Değişmezse yok olmak zorundaydı. Eksik bir ağacınsa önünde parlak bir gelecek uzanırdı. Aslında her şey sürekli değişmekteydi. Bu değişmeler birikmekte, birbiri üstüne eklenmekteydi. Belirli bir noktaya varıldığında ortaya çıkan şey bir önceki şey değildi artık. Yepyeni bir şeydi.

Örneğin; ben şimdi bir çekirdek değil, bir ağaçtım artık. Gövdeciğim, kökçüğüm vardı. Sürgünlerim gün gün yukarı uzamaktaydı. Topraktan çıktığımda yapracıklarımı güneşe açacaktım. Güneş onları yeşile boyamalıydı. Çiçekli dallar, iri şeftaliler yetiştirme sevdasındaydım. Daha fidandım, ışkındım, ama ağaç olmanın umuduyla doluydum.

Ceviz büyüklüğünde bir taş yolumu kesmiş, ilerlememi engelliyordu. Onu delemiyeceğimi anladım. Çevresini dolanarak: yukarı yöneldim.

İlerledikçe güneşin sıcağını duyuyor, daha bir güçle güneşe uzanmaya çalışıyordum. Artık yer üstü bitkilerinin kökleri arasına varmıştım. Güneşin ışıkları seçiliyordu, burada. Üstümde ince bir toprak örtüsü kalmıştı ancak. Az sonra toprağı da yardım. Beni karşılamaya gelen ışığa, sıcaklığa kavuşuverdim böylece.

Artık toprağın üstündeydim. O toprak ki ananım anasıydı. Benim de anamdı. Bütün yaratıkların anasıydı.

Badem ağacı toprak yığınının ötesinde bembeyaz çiçeklerle bezenmiş, güneşle parıldıyordu. Bu güzelliği görmenin mutluluğunu duydum.

"Günaydın," dedim.

Badem ağacı:

"Günaydın, canım" dedi. "Yeryüzüne hoşgeldin!"

Gündöndüler uzamışlar, yeri gölgelemişlerdi. Bense renksiz iki yaprakcıktım. Kafamı bile güçlükle tutabiliyordum.

Memet'le Ali beni aradıkları gün on, oniki yaprağını olmuştu. Boyum, ki-

mi bitkilerden daha uzundu. Ama gündöndüler benden uzundular. Onların hızla boy atmaları beni şaşırtıyordu doğrusu. Bu gidişle badem ağaçlarını bile geçeceklerini sanıyordum. Sonra hatırladım toprağın içindeki zayıf köklerini. Bir süre sonra solup kuruyacaklardı.

Ali'yle Memet pek sevindiler beni görünce.

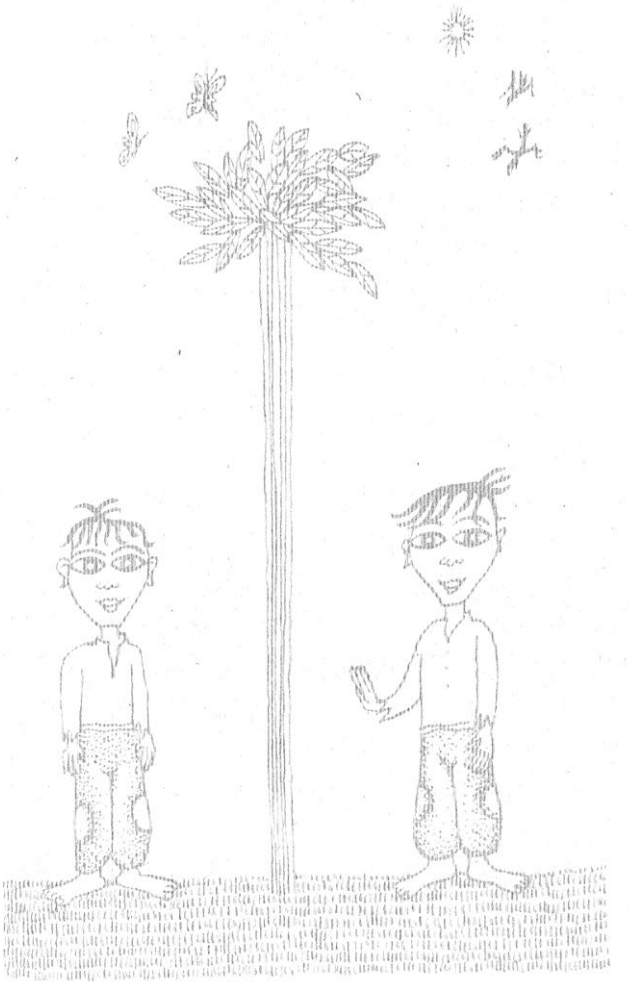
'Bu ağaç bizimdir," diyorlardı.

Irmaktan avuçlarıyla su getirerek suladılar beni. Sonra bırakıp kaçtılar.

Kazma seslerinden çevrede bahçıvanın çalıştığını anlıyordum.

Baharın sonlarına doğru gündöndülerin artık büyümediklerini gördüm. Çiçek açmışlar, tohumlarını olgunlaştırıyorlardı. Sararmaya yüz tutmuşlardı bile. Yaz başında onlarla aynı boydaydık. Ama daha dallanamamıştım. Biraz daha uzayıp sonra dal budak salmak istiyordum,

Memet'le Ali sık sık yanıma geliyorlardı, Kimi oturup uzun uzun geleceğimizi düşlüyorlardı. Bir gün kırmızı koca

bir yılanla göründüler. Kafasını çomakla ezmişlerdi. Yarım metre öteme yeri kazıp gömdüler yılanı.

Memet, ellerini oğuşturarak:

"Çok sevinecek" dedi.

"Bir yılan, bir çuval gübrenin yerini tutar," dedi Ali.

"Gelecek yıl şeftalileri yeriz öyleyse," dedi Memet.

"Olabilir," dedi Ali. "Bizim şimdiye kadar hiç şeftali ağacımız olmadı ki."

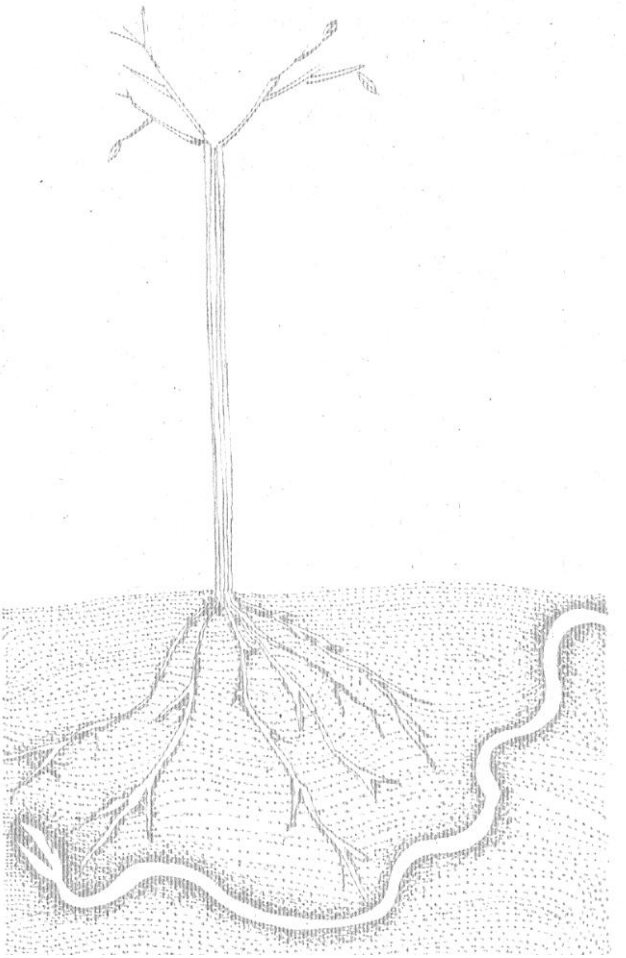
Memet:

"Duyduğuma göre şeftali ağacı tez meyve verirmiş," dedi.

Ben biliyordum bunu. Ağaç anam bile iki yaşındayken iki şeftali vermişti.

Düşünüyordum: Şeftalilerim olgunlaştığında ne kadar büyüyebilecektim. Çabucak şeftaliler yetiştirip onların gövdemdeki özsuyunu emmesini istiyordum. Çok şeftali yetiştirmeliydim. Dallarım yerlere eğilsindi, şeftalilerimin ağırlığından.

Böylece yaz sona erdi, güze vardık. Gövdemin içinde ince oluklar yapmış-

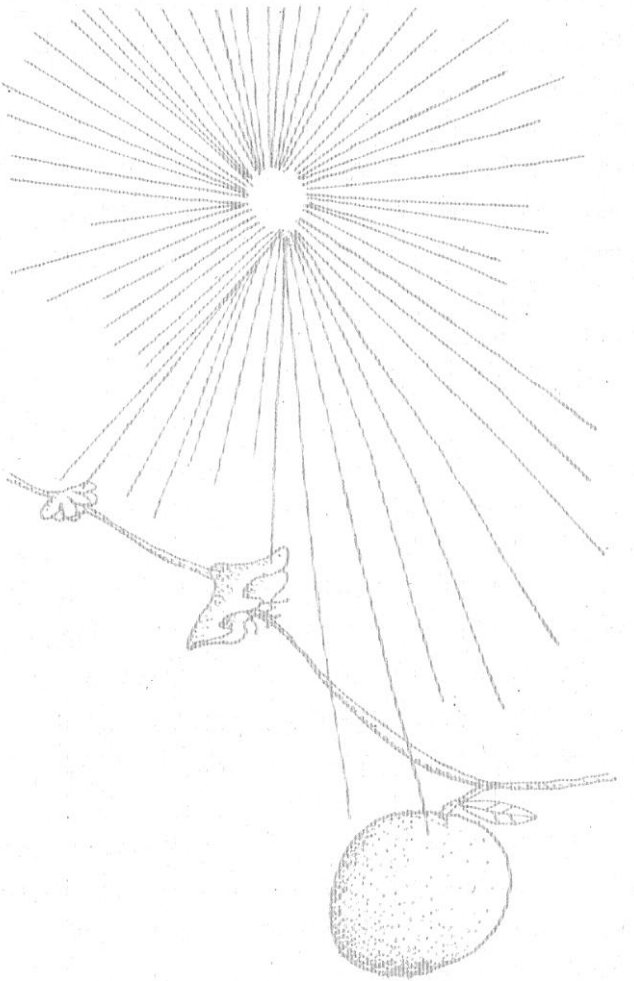

tım. Köklerimin emdiği besinler bu oluklarda yukarı taşınıyordu. Güz ortasında oluklarımı birkaç yerden kapattım. Artık besin gitmez oldu yapraklarıma. Sararmaya başladılar. Ben de bu yaprakları diplerinden koparark, esen yellere bıraktım. Yerlere döküldüler. Çıplak kaldım.

Her yaprağın dibine bir düğüm atmıştım. Gelecek bahar her düğümden bir dal çıkaracaktım. İlk meyvelerimi hemen vermek istiyordum. Anam gibi iki yaşındayken. İyi hatırlamıyorum. Sanırım dört beş düğüm vardı gövdemde. Onlardan çiçekler açacaktım. Seviyordum çiçeklerimi düşünmeyi.

Hava. soğudukça uykuya dalıyordum. İlk kar düşüp don başladığında derin, deliksiz bir uykuya dalmıştım artık.

Ali'yle Memet gövdemi kuru ot yığınlarıyla bezlerle sarmışlardı. Çünkü derim inceydi, nazikti. Soğuk kış günlerinde tavşanlara yem olabilirdim. Üstelik üşüyüp donabilirdim de. O zaman yeniden topraktan yeşermek zorundaydım.

Bahar geldiğinde önce köklerim uyandı. Köklerimden gelen besinler gövdemi canlandırdı. Tomurcuklarım kıpırdanmaya başladı, şiştiler. Topraktan emdiğim su bütün gövdemi canlandırıyor, kıpırtılandırıyordu beni. Düğümlerimin içinde küçücük yaprakçıklar yapmıştım. Tomurcuklarım açıldığında büyütecektim onları. Daha arpa tanesi kadardı tomurcuklarım. Ötekileri obur bir serçe gagaladığından üç tomurcuğum kalmıştı.

Üç çiçek açtım. İşin ortasında üçünü de şeftali yapamıyacağımı anladım. Çiçeklerimden biri soldu, düştü. İkincisini çağla durumuna getirebilmiştim. Gereken besini veremediğimden, sarardı. Esen yele, dayanamadı, koptu. O zaman kalan bütün gücümü üçüncü çiçeğim üstüne topladım. Eşsiz bir meyve olmalıydı bu. Her gören şaşırmalıydı. Yiyenin tadı damağında kalmalıydı.

Çiçeklerinin taç yapraklarını döktükten sonra meyvemi beslemiye başladım. Kesesi içinde beslenen meyvem büyüdü, dışarı çıktı.

Meyveciğim dal ucuna yakın bir yerdeydi. İlk günler badem çağlası kadarken gövdemi büküyordu. Korkuyordum. İstediğim kadar büyük bir meyve yetiştirirsem ağırlığından belim bükülebilirdi çünkü. Belki kırabilirdi bile gövdemi. Yine de her zorluğa katlanmalı, sarartmadan bu meyveyi olgunlaştırmalıydım.

Gelecek yıl binlerce şeftali yetiştirmeyi kuruyorsam bu şeftaliyle ilk sınavı vermek zorundaydım. Çocukların gömdüğü yılan şimdi çözülüp dağılmış, topraklarıma güç kazandırmıştı. Bu güçle dallara, yapraklara kavuşmuştum.

Memet'le Ali bugünlerde pek aramıyorlardı beni. Sanıyorum ekin biçme, harman savurma işlerinde babalarına yardıma gidiyorlardı. Bir gün ellerinde bir sopayla çıkageldiler. Yanıbaşımda toprağa sapladılar. Beni ona bağladılar. Sanırım o gündü, Memet:

"Ali," dedi.

"Ha. Söyle!"

"Diyorum ki bu itoğlu it bahçıvan

ağacımızı bulmasın sakın?"
"Bulursa ne olacak"
Memet susuyordu.
"Hiç bir halt edemez. Bu ağacı biz diktik, biz büyüttük. Meyvesi de bizimdir," dedi Ali.
Memet düşünceye dalmıştı. Sonra: "Ya toprak" dedi. "O bizim değil ki." "Olsun, gene de hiç bir halt edemez," dedi Ali. "Toprak onu işleyenindir. Ağacı ektiğimiz bu toprak parçası da bizimdir şimdi."

Memet yüreklenmişti:
"Evet bizimdir," dedi. "Bir halt etmeğe kalkarsa bütün bağı yakarız."

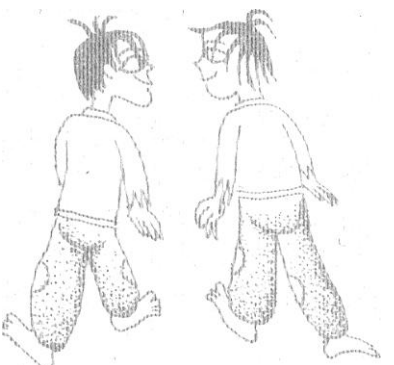
Ali, güneşten yanmış, kavrulmuş çıplak göğsüne yumruğunu vurdu.

"Canım çıksın ki şeftalimi almasına göz yummam, bağı yakarım," dedi.

O sopayı bana destek yapmasalar kırılırdım sanıyorum. Çünkü o gece çıkan fırtına dalları yaprakları birbirine katılıştı. Sabah badem ağacının bir kaç dalının kırıldığını gördüm.

Günler günleri kovalıyordu. Ben bütün gücümle şeftalimi olgunlaştırıp büyütüyordum. Onu güneşe çeviriyor, ısısından yararlanmasına çalışıyordum. Şeftali kızım, sıkıca bana yapışmış, beni emiyordu. Kuvvetle emmesinden bedenim sızlıyordu. Ama sinirlenmiyordum hiç bir zaman. Ben bir anaydım, tatlı bir kızım vardı.

Ali ile Memet benimle uğraşmaktan öteki ağaçlan unutmuşlardı. Geçmiş günlerdeki gibi anamın şeftalilerini gözlemiyorlardı. Ben artık onlarındım. Onlara hak veriyordum. Şeftalilerim olsundu bol bol, olgunlaştığında koparıp yesinlerdi. Nasıl ki beni de birgün böyle yemişlerdi.

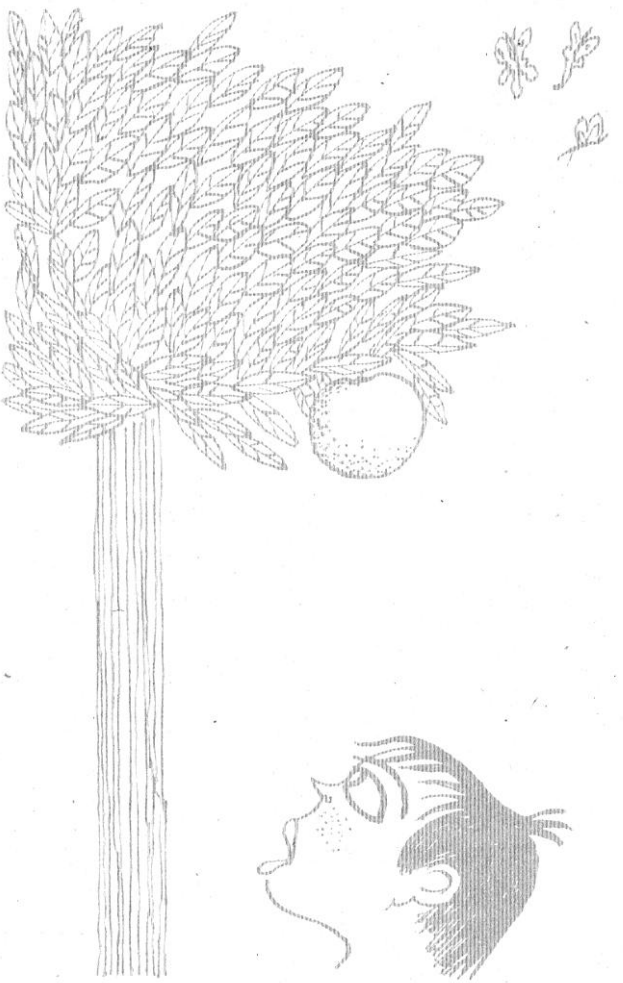

Güzün ilk günleriydi. Bir gün Memet yalnız, üzgün, yanıma geldi, İlk kez onları birbirinden ayrı görüyordum. Memet önce suladı beni, sonra otların üstüne oturdu. Bana döndü:

"Güzel ağacını, güzel şeftalim," dedi. "Alı, bir bilsen neler oldu. Biliyor musun bugün neden yalnız geldim? Bilmiyorsun. Nereden bileceksin. Ali öldü. Onu yılan soktu. İhtiyar Boncuk Nine bir gece başucunda bekledi. Onun da elinden bir şey gelmedi. Ne gelirdi elinden. Söylediği bütün ilâçlık otları, çiçekleri, Ali'nin babasıyla birlikte dağlardan, taşlardan topladık, getirdik. Gene de bir yararı olmadı. Ah! Zavallı Ali. Beni neden yalnız bıraktın, neden!"

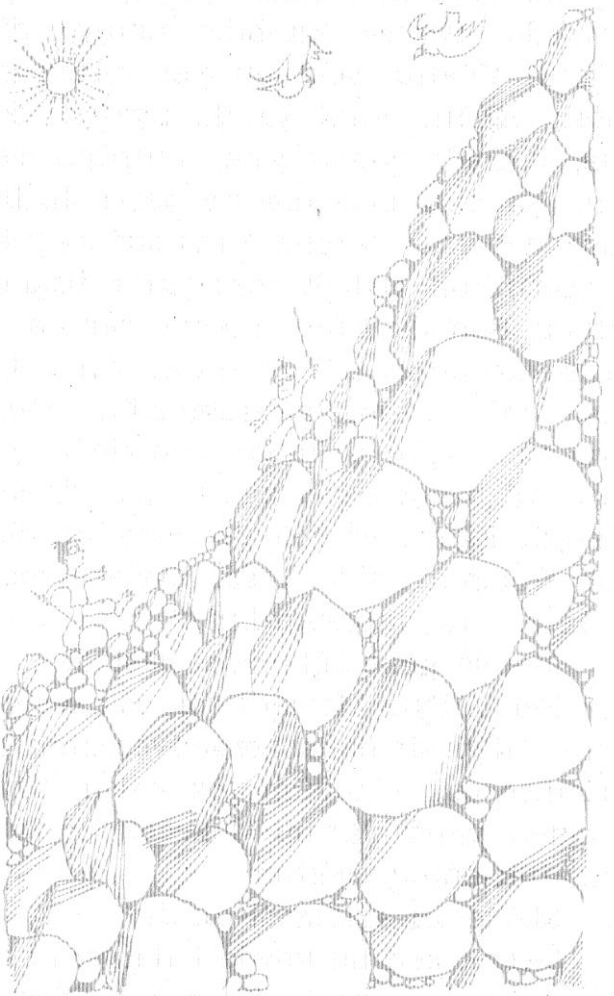
Memet ağlamaya başladı. Sonra yine anlattı:

"Birkaç gün önce öğle vakti tepe başında karşılaştık. Bir yılan avlamaya karar verdik. Geçen yıl olduğu gibi toprağın güçlensin diye buraya gömecektik. Yılanların vadisine gittik. O vadide çok yılan vardır. Vadinin bir yanı taştan

bir dağdır, Sanki dağ bir tek parça taştan yapılmıştır. Hani sanırsın gökten irili ufaklı taşlar yağmış da hepsi bir yığın yapmış. Yılanların ini taş kovuklarındadır. Sıcak, sırtlarına vurdukça dışarı çıkarlar. Bizim, komşumuzun, Ali'nin hala oğlunun, sonra birkaç başka köylünün toprağı da o yılanlar vadisindedir. Tarlalarımızda hep yılanların ıslığı duyulur.

Aliy'le ben dağın eteğinde sana yağlı bir yılan arıyorduk. Taşların arasına bakıyor, sopalarımızı deliklere sokuyorduk. Üstümüzde yalnız bir şalvar vardı. Sırtımız güneşten kavrulmuştu. Ortalık öyle ısınmıştı ki, yumurta koysan pişerdi. Taşlardan taşlara sıçrıyorduk. Birden Ali'nin, ayağı kaydı, sırt üstü düştü. O anda korkunç bir çığlık attı. Bu çığlıkla, bütün vadi çınladı. Ali taşın üstünde kıvrılmış yatan bir yılanın üstüne düşmüştü. Bir çığlık daha attı. Vadinin dibine toprakların üstüne düştü. Yılanın davranmasına fırsat vermeden sopayla başına, karnına vurdum. Karnından iki fare, bir serçe çıktı.

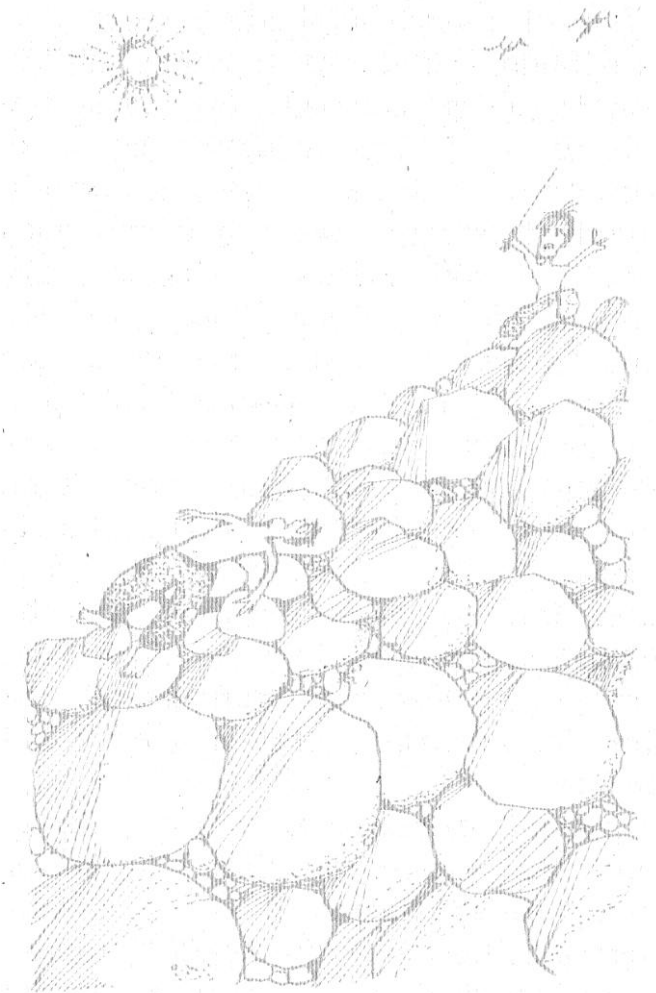

Ali baygın düşmüştü. Hiç sesi çıkmıyordu. Sopası kimbilir nereye düşmüştü. Yılanın soktuğu yer kızarmıştı. Yılan, Ali'nin elini ya da ayağını sokmuş olsaydı, yapacağımı bilirdim ben. Ama sırtının ortasına ne yapabilirdim, güzel ağacım? Çaresiz Ali'yi sırtlayıp köye getirdim. Sabah mezarının başında ihtiyar Boncuk Nine, anama, "erken getirilseydi ölmezdi," diyordu. Ama ben nasıl daha çabuk getirebilirdim. Güzel ağacım, sevgili şeftalim, sen de biliyorsun, Ali benden çok ağırdı. Ah bir eşek olsaydı. Eğer eşekle de gecikseydim, Boncuk Ninenin hakkı vardı böyle demeye. Ama ben ne yapabilirdim?"

Memet gene ağlamaya başladı. Ben Ali'yle Memet'i çok çok seviyordum. Ali'yi bir daha göremiyeceğimi düşününce çok üzüldüm. Az kalsın üzüntümden yapraklarımı dökecek, kuruyacak, filizlenmiyecektim.

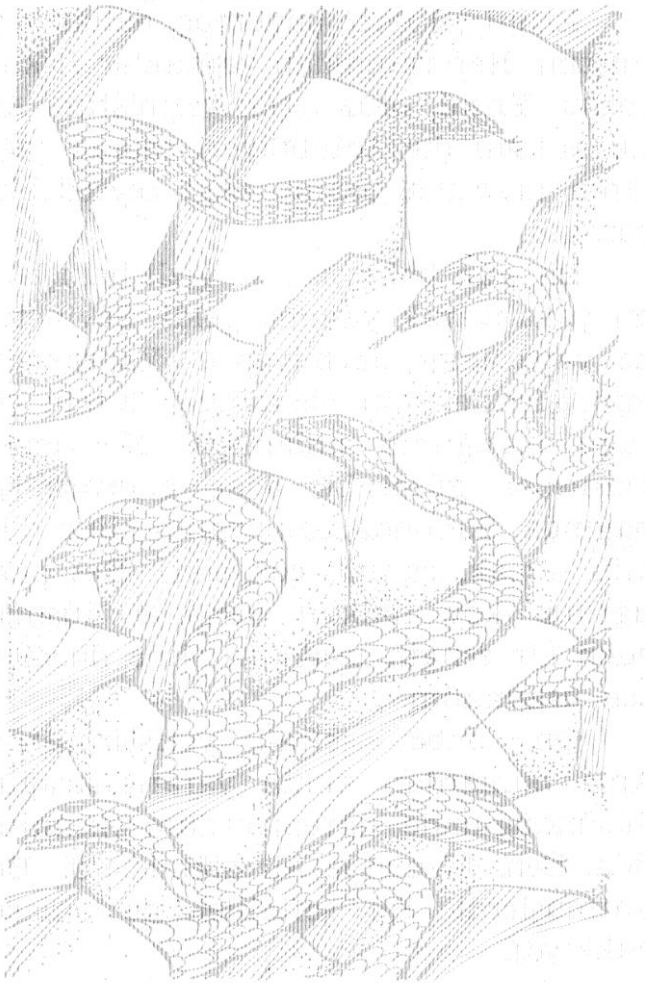
Memet'in ağlaması dindi:

"Artık ben bu köyde kalamam "sevgili" ağacım," dedi. "Nereye gidersem

Ali'yi görüyorum. Hep onu düşünüyorum, üzülüyorum. Dağa çıktığımda, keçiyi vadiye götürdüğümde, köpeğimi okşadığımda, tezeklerin üstünde yürüdüğümde, başka çocuklarla tarlada kertenkele ya da çekirge avladığımda, ot kopardığımda, damların üstünde yürüdüğümde... İşte her yerde hep onu görüyorum. Sanki "Memet! Memet!" diye boyuna beni çağırıyor. Evet, güzel ağacım, bu sese dayanamıyorum artık. Kasabaya gidip dayımın yanında bakkal çırağı olacağım. Bilmiyorum Ali'nin yaşaması için ne yapmalıydım. Şimdi de bilmiyorum, bir gün onun gibi düşüp ölmemek için ne yapmalıyım? Ben çocuğum, daha aklım pek ermiyor. Ama bildiğim tek şey var: o da bu köyde kalamayacağım. Ben gidiyorum şeftali ağacım. Bırakıyorum şeftalilerin sana kalsın.»

Memet'in kalkıp gideceğini anladım. Dalımdaki biricik şeftalimi bırakıverdim, onun ayaklarının dibine düşürdüm. Memet eğilip onu aldı. Kokladı, topraklarını temizledi. Beni baştan aşağı, dal-

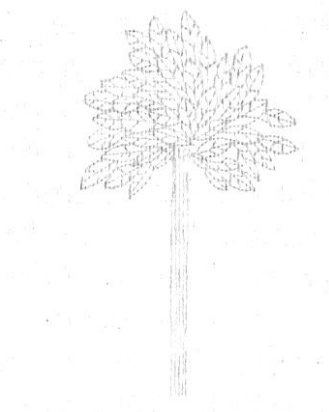

larımdan köküme kadar elleriyle okşadı. Ve beni oracıkta bırakıp gitti.

Ertesi yıl iyice büyümüş, dallar yapmıştım. Her yanımdan yapraklar fışkırıyordu. Yirmi, otuz çiçek vermiştim. Artık kafamı dik tutabiliyor, toprak yığınının arkasına uzanıp bağı seyredebiliyordum.

Bir gün bahçıvan bu gizli bakışlarımı yakalıyarak yanıma geldi. Sevinçten ne yapacağını bilemiyordu. Yapraklarımın, çiçeklerimin biçiminden kimin çocuğu olduğumu anlamıştı. Hiç emek vermeden güzel bir ağaç buluvermişti bağında. Sonunda bahçıvanın eline düşmüş olmak, canımı çok sıktı. Beş para uğruna köy halkını kendine düşman eden bir zengin uşağının eline düşmekten üzgündüm.

On, onbeş şeftali yetiştirmiştim. Ama bunlardan kimin yararlanacağını düşündüğümde iğreniyordum kendimden. Beni Memet'le Ali dikmişlerdi. Büyütmüşlerdi. Bu şeftaliler de onların hakkıydı.

Bu düşünceden sonradır ki şeftalilerimi dökmeye başladım. Bahçıvan durumu gördüğünde bende hiç meyve kalmamıştı. Bahçıvan yerimin elverişsizliğine verdi bunu.

"Gelecek yıl yerini değiştiririm. İyi su alır, olgun güzel şeftaliler yaparsın," dedi.

Ertesi bahar köklerimi uyandırdığımda düzenimin bozulmuş olduğunu gördüm. Köklerim birbirine karışmış, kimi köklerim kurumuş, kimileri de kopmuştu. Elbet sağlam köklerim de vardı.

Önce sağlam köklerimi nemli toprağa daldırdım. Sonra yeni kökler çıkararak çevreye saldım. Yeniden yapraklar, çiçekler açtım. Ve ağaç anamı tanıdım.

O günden bugüne yaşamımdan kaç yıl geçmiş, bilmiyorum. Şunu biliyorum ki, bunca zamandır bahçıvan bir tek şeftali bile alamadı benden. Gelecekte de alamıyacak. Ben onu dinlemem. İster korkutsun, isterse kessin. Ya da dualar edip, adaklar adasın! Ben bilirim yapacağımı.

cem çocuk kitapları

Nerede yoksulluk gördümse ben oradaydım. Kimse benim köküme su vermedi. İğri büğrü bir susam bitkisi gibi hep az suyla yetinerek büyüdüm. İran'ın Azerbaycan köylerinde öğretmenlik yaptım. Babam benim hakkımda şöyle derdi: «İran ülkesini İranlılar arasında bölüştürseler, sana ancak bu kadar bir pay düşerdi.» Bu kitabın yazarı Samed Behrengi, böyle anlatıyor kendisini.

Kapak resmi: Ferruh Doğan ISBN 975-406-104-1